

OSAMU DAZAI

ZDVOŘILOSTNÍ
NÁVŠTĚVA
STARÉHO PŘÍTELE

Od autora bestsellerů *Odepsaný* a *Zapadající slunce*

Zdvořilostní návštěva
starého přítele

Osamu Dazai

Zdvořilostní
návštěva
starého přítele

slovar

Czech edition © Nakladatelství Slovart, s. r. o., Praha 2026
Translation © Miroslav Novák – dědicové c/o DILIA, 2025;
© Zdenka Švarcová, 2025; © Vlasta Winkelhöferová –
dědicové c/o DILIA, 2025

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace
nesmí být reprodukována, uložena ve vyhledávacím systému
či šířena jakýmkoliv způsobem (elektronicky, mechanicky,
kopírováním, nahráváním či jinak) bez předchozího
svolení majitelů autorských práv.

Z japonského originálu přeložili
Miroslav Novák (*Třešně, Villonova žena*),
Zdenka Švarcová (*Vzpomínky, Vyslyšení*),
Vlasta Winkelhöferová (*Osan, Hostitelka, Šero na úsvitu,*
Bušení, Zdvorilostní návštěva starého přítele)

Editor Jan Pavel

Vydalo Nakladatelství Slovart, s. r. o.,
Oderská 333, 196 00 Praha 9, info@slovart.cz, v roce 2026
Sazba Alias Press, s. r. o., Bratislava
Tisk FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Cena uvedená na obálce je nezávazným
doporučením pro koncové prodejce.

ISBN 978-80-276-1323-6

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovart.cz

VZPOMÍNKY

Přeložila Zdenka Švarcová

1

Za soumraku jsme stáli s tetou před vchodem do domu. Teta asi chovala na zádech některé z dětí, protože měla oblečen vatelínový chůvovský kabátek. Nikdy nezapomenou na příšeří a ticho, jaké v té chvíli panovalo v ulici. „Syn nebe odešel do úkrytu,“ vysvětlila mi teta a dodala: „Pozemský bůh.“ Myslím, že jsem po ní s hlubokým zaujetím zašeptal „pozemský bůh“, ale potom jsem použil nevhodné sloveso. „Tak se to neříká,“ napomenula mne teta, „neříká se přece, že umřel, prostě odešel.“ Vzpomínám si, že jsem se schválně tety zeptal, kam asi odešel. Dobře jsem věděl, že ji to rozesměje.

Protože jsem se narodil v létě roku 1909, byly mi v době, kdy skonal velký císař Meidži, asi tři roky. Přibližně ve stejné době, myslím, jsme s tetou jeli navštívit příbuzné do jedné vsi vzdálené od nás asi osm kilometrů. Viděl jsem tam nezapomenutelný vodopád. Byl v horách blízko vesnice. Bílé proudy vody padaly ve velké šíři z útesu porostlého zelenavým mechem. Pozoroval jsem je usazen na ramenou neznámého muže. Vedle byla nějaká svatyně a muž mi tam ukazoval různé obrázky, dary

prosebníků, ale mně bylo čím dál víc teskno. Plačtivě jsem volal „gača, gača“. „Gača“ bylo moje oslovení pro tetu. Seděla s příbuznými daleko od nás. Měli tam v dolíku roztaženou deku a halasně se bavili. Teta ale můj pláč zaslechla a vstala. Nějak se jí asi v tu chvíli deka zapletla do nohou, zapotácela se a sehnula, takže to vypadalo jako hluboká poklona při pozdravu. Ostatní se tomu smáli na celé kolo – „přebrala, přebrala“. Viděl jsem je shora, z veliké dálky, a stále hlasitěji jsem žalostně, přežalostně natahoval moldánky. Nebo se mi jednou v noci zdálo, že mě teta odhání a odchází pryč z domu. Postranní dvířka vedle hlavního vchodu vyplnilo tetino poprsí. Z nalitých, zarudlých velkých prsů kapka po kapce stéká pot. „Stal se z tebe nehodný kluk,“ povídá teta příkře. Tisknu čelo na její prsa a žadoním „prosím tě, nechod pryč“ – slzy se mi přitom vytrvale řinou z očí. Když mě teta probudila, ležel jsem s tváří přitisknutou na její hrud a vzlykal. Celé to ráno po probuzení jsem byl pořád smutný a dlouho jsem usedavě plakal. Svůj sen jsem ale nevyprávěl ani tetě, ani nikomu jinému.

Na tetu mám nejružnější vzpomínky, s lítostí však zjišťuji, že z té doby nemám žádnou vzpomínku na otce či matku. Prababička, babička, otec, matka, tři starší bratři, čtyři starší sestry, jeden mladší bratr, dále teta a tetiny čtyři dcery, to už byla opravdu velká rodina, a přesto mohu říci, že kromě tety jsem asi do šesti let nikoho z nich vlastně neznal. Ve veliké zahradě za domem bylo dřív několik rozložitých jabloní, a tak si třeba mlhavě vzpomínám na tmavý, zamračený den a spoustu děvčat šplhajících po jabloních nebo na záhon chryzantém

v téže zahradě v rohu, kde jsem v deštivém dni stál a s deštníkem nad hlavou se spolu s mnoha děvčaty díval na chryzantémy v plném květu. Asi to všechno byly mé sestry a sestřenice.

Co se mnou bylo od šesti nebo sedmi let si už pamatuji jasně. Take, naše služebná, mě naučila číst a společně jsme potom četli knížky všeho druhu. Take byla posedlá mým vzděláváním. Protože jsem byl churavý, přečetl jsem na lůžku spousty knih. Když jsem neměl co číst, doplnila Take zásobu hromadou dětských knih vypůjčených v nedělní škole nebo někde jinde. Naučil jsem se číst si potichu a neunavilo mě to, i když jsem četl bůhvíjak dlouho. Take mě učila i mravům. Často mě vodila do buddhistického chrámu, ukazovala mi obrazy pekla a ráje a podávala zasvěcený výklad. Žhářům nakládají na hřbet nůše olizované rudými plameny a toho, kdo si vydržoval milenku, rdousí dvouhlavý modrý had obtočený kol hříšníkova těla. Rybník naplněný krví. Jehlová hora. Hlubokánská propast věčného zatracení, odkud se valí bílý kouř. Na dně kvílí a hořekují promodralí vyhublí lidé ústy napůl pootevřenými. Když budu lhát, dostanu se do pekla a čerti mi takhle vytrhnou jazyk. Sotva to Take vyslovila, rozplakal jsem se hrůzou.

Na mírném svahu za chrámem byl hřbitov ohraničený živým plotem. Asi to byly keře *jamabuki* se žlutými kvítky. Vnitřní prostor vypadal jako les tvořený náhrobními sloupky s nápisy. Ke sloupkům byly připevněny jakési kruhy z černého železa veliké jak úplněk a otáčející se jako kola. Pokud se skřípající roztočené kolo zastavilo naráz a zůstalo stát bez dalšího pohybu, znamenalo

to, že ten, kdo je roztočil, přijde do nebe. Jestliže se mi však kolo už už zastavovalo, ale pak se s vrznutím otočilo zpátky, řekla Take, že se propadnu do pekla. Když roztáčí Take, kolo se chvíli točí bez pazvuků a je jisté, že se klidně zastaví. Když ale roztáčím já, kolo se občas přetočí do protisměru. Dokonce si vzpomínám na jeden den, bylo to na podzim, kdy jsem se k dřevěnému chrámu vydal sám a pokusil se roztočit několik kol. Bohužel všechna, jako kdyby se smluvila, udělala skřípavou otočku zpět. V návalu zuřivosti jsem točil znovu a znovu kdovíkolikrát a teprve po setmění jsem v zoufalé náladě odešel ze hřbitova.

Otec s matkou zřejmě v té době pobývali v Tokiu a já jsem společně s tetou cestoval za nimi. Prý jsem byl tenkrát v Tokiu poměrně dlouho, mnoho mi však v paměti neutkvělo. Vím jenom, že tu a tam přišla do naší tokijské vilky na návštěvu stará paní. Začal jsem brečet po každé, když se objevila, protože mi byla protivná. Dala mi sice hračku, červené poštovní auto, ale tím mě ani v nejmenším nenadchla.

Nadešel čas, abych začal chodit u nás doma do základní školy. Od té chvíle se i mé vzpomínky od základu mění. Pojednou tu už není Take. Provádala se do jedné rybářské vesnice. Zmizela náhle, aniž se mi slovem zmínila, snad se bála, že poběžím za ní. Za rok, o Svátku návratu zemřelých, k nám přijela na návštěvu, ale chovala se dost odměřeně. Zeptala se mě, jaké mám ve škole známky. Neodpověděl jsem. Udělal to za mne, myslím, někdo jiný. Take jenom poznamenala, že komu se nelení, tomu se zelení, ale nijak zvlášť mě nechválila.

Události se seběhly tak, že jsem se ve stejné době musel rozloučit i s tetou. Její druhá dcera se vdala, nejmladší zemřela a pro nejstarší adoptovali manžela, zubního lékaře. Teta pak odjela s novomanžely a s třetí, dosud svobodnou dcerou do vzdáleného města založit nový domov. Jel jsem s nimi. Bylo to v zimě a já se společně s tetou krčil v koutku v saních, ale ještě než jsme se rozjeli, křikl na mě bratr, ten o stupínek starší, posměšně – „ženich, ženich“ – a několikrát mě přes plachtu saní dloubl do zadku. Zařal jsem zuby, abych překonal takové ponížení. Myslel jsem si, že jsem byl tetě darován, ale když nastal čas jít do školy, vrátili mě zpátky domů.

Stal jsem se školákem a přestal jsem být dítětem. Za naším bylo prázdné stavení, kolem bujela všelijaká tráva, a tady na louce mě v jednom pěkném letním dni naučila chuva mladšího bratra věci, při nichž se úží dech. Byl jsem osmiletý a jí tenkrát určitě nebylo víc než patnáct. U nás na venku se vojtěšce říkalo „macinka“ – „hledej čtyřlístky macinky“ – přikázala chuva o tři roky mladšímu bratříčkovi, odehnala jej a mě objala a válela se se mnou. I později, ukryti za dřevěnou přepážkou ve stodole, jsme si tak spolu hráli. Bratříček nám hrozně překážel. Nechali jsem ho samotného před dveřmi, on se srdceryvně rozplakal, a tak se stalo, že nás tam bratr – posměváček – jednoho dne odhalil. Zeptal se bratříčka, kde jsme, a otevřel dveře v přepážce. Chuva mu s klidem řekla, že se jí tam vysypaly drobné.

I já jsem v jednom kuse lhal. Ve druhé nebo ve třetí třídě jsem v den Svátku děvčátek řekl učiteli, že mi doma přikázali hned se vrátit, protože budeme zdobit stupínek

s panenkami. Byla to nehorázná lež, díky níž jsem se ten den ulil ze všech předmětů. Doma jsem řekl, že máme na panenkový svátek volno, a zbytečně jsem se pletl při vybalování figurek z krabic. Také jsem miloval ptačí vajíčka. Vrabčích, těch jsem si kdykoli mohl nabrat spoustu, stačilo nadzvednout tašku na střeše stodoly, ale vajíčka sakuráčků ani vraní jsem pod našimi krovky nenacházel. První z nich, ta jakoby zeleně planoucí, i druhá, neodolatelně skvrnitá, jsem dostával od kluků ve škole. Výměnou jsem jim rozdával pět či deset knížek ze své knihovny. Sbírka vajíček zabalených do vaty nakonec úplně zaplnila zásuvku mého stolu. Bratr zřejmě vysledil moje tajné obchody a jednou večer mi povídá, ať mu půjčím ty „Evropské pohádky“ a ještě nějakou další knihu, jejíž název jsem zapomněl. Nenáviděl jsem bratrovu zlomyslnost. Obě knihy jsem vyměnil za ptačí vajíčka, takže jsem je neměl. Řekl jsem bratrovi, že už je asi nemám, ale on chtěl mermomocí vědět, kam se poděly. Nakonec jsem se uvolil se po nich podívat s tím, že by tu určitě měly někde být. Počínaje vlastním pokojem jsem s lampou v ruce procházel celý dům a hledal. Bratr jde v patách za mnou a posmívá se, že tu asi nebudou. Já tvrdošíjně trvám na tom, že tu někde budou. Vyšplhal jsem se dokonce v kuchyni na police a hledal i tam. Nakonec bratr řekl, že to už stačí.

Jinak než darebáctvím se nedá nazvat ani to, jak jsem si vedl při psaní školních slohových cvičení. Dával jsem si záležet, abych v nich sám sebe vyličil jako líbezného, hodného dítěte. Podaří-li se to, budou mě všichni neustále vychvalovat. Moje slohové úlohy však byly pouhými plagiáty. Tak například učitelé do nebe vychvalované

veledílo „Bratříčkova silueta“ jsem celé opsal z nějakého časopisu pro mládež, kde získalo první cenu. Musel jsem je krasopisně přepsat štětcem a pan učitel je vystavil. Později na to jeden sečtělý žák přišel a já si přál jeho smrt. Z téže doby pochází i „Podzimní večer“, malé literární dílko, které mi rovněž všichni učitelé pochválili. Je o tom, jak mě z učení rozbolela hlava a jak jsem vyšel na verandu a shlížel do zahrady. Byla noc s krásným měsícem, v rybníčku dovádělo spousta kaprů a zlatých rybek, a já se celý pohroužil do pozorování poklidné zahradní idylly. Náhle v sousedním pokoji matka a ženské vypukly v smích. Vytrhl jsem se ze zadumání a zjistil, že bolest hlavy je tatam. V celém povídání není jediné slovo pravdivé. Popis zahrady jsem určitě okopíroval ze slohových sešitů starších sester a hlavně si vůbec nepamatuji, že bych se kdy učil do rozbolení hlavy. Školu jsem nesnášel a do učebnic jsem se jaktěživ nepodíval. Četl jsem výlučně zábavné knížky. Doma si všichni mysleli, že stačí, budu-li číst. Považovali to za studium.

Pokud jsem ale do slohové úlohy napsal pravdu, dopadlo to vždycky špatně. Jednou jsem si v takovém cvičení postěžoval, že mě otec a matka nemají rádi, a třídní si mě hned zavolal do sborovny a vyhuboval mi. Na téma „Kdyby vypukla válka“ jsem napsal, že kdyby vypukla válka, která je strašnější než zemětřesení, hromobití, požár a pán domu, rychle bych utekl třeba do hor; hned potom bych tam zavolal i pana učitele; i pan učitel je člověk, i já jsem člověk, strach z válčení máme oba stejný. Tehdy mě společnými silami vyslýchali ředitel a mladší zástupce. Zeptali se, v jaké náladě jsem to psal, a já,

abych je převezl, jsem řekl, že jsem to napsal jen tak ze zájmu. Zástupce si do notesu poznamenal „zvědavost“. Poté započala mezi mnou a mladším zástupcem krátká rozprava. Napsal jsem, že i učitel je člověk, i já že jsem člověk, a jestli si tedy myslím, že jsou všichni lidé stejní, zeptal se on. „Ano, myslím si to,“ vysoukal jsem ze sebe. Jazyk jsem měl svázaný, jen co je pravda. Pak mi byla položena otázka, nad níž jsem chvíli uvažoval: „proč se liší příjem pana učitele od příjmu pana ředitele, jsou-li oba dva stejní?“ Nakonec jsem odpověděl, že snad proto, že se liší jejich práce. Mladší zástupce s protáhlým obličejem a brýlemi s kovovou obroučkou si má slova ihned zapsal do notesu. „Tvůj tatínek a my, jsme stejní lidé?“ Bylo mi všelijak a neřekl jsem na to nic.

Můj otec byl člověk neobyčejně zaneprázdňený, doma se téměř nezdržoval. I když byl doma, nebyl pohromadě s dětmi. Báł jsem se ho. Toužil jsem mít jeho plnicí pero, ale nedokázal jsem své přání vyslovit. O samotě jsem se trápil nejrůznějším vymýšlením, až nakonec jsem si jednou večer vlezl do lůžka, zavřel oči a předstíral, že mluvím ze spánku. „Plnicí pero, plnicí pero,“ volal jsem přidušeně k otci, který byl ve vedlejším pokoji zabrán do hovoru s hosty, takže moje volání samozřejmě nedolehlo ani k jeho uším, ani k jeho srdci. S mladším bratrem jsme jednou vlezli do velké stodoly napěchované pytlí s rýží a pěkně jsme si tam hráli. Pojednou otec, rozkročen ve dveřích, zakřičel – „tak hoši, ven, ven!“ Slunce mu páliło do zad, proto byla jeho postava úplně černá. Ještě teď mi přeběhne mráz po zádech, když si vzpomenu, jakou mi naháněl hrůzu.

Ani k matce jsem nedokázal přilnout. Byl jsem dítě odkojené mlékem kojné, vyrostl jsem v tetině náručí a až do druhé nebo třetí třídy jsem matku vlastně neznal. Dva naši čeledíni mě leccemus přiučili, a tak, jednou v noci, připadal matce ležící vedle mne podezřelý pohyb pod mou pokrývkou a zeptala se, co dělám. V hrozných rozpacích jsem odpověděl, že si masíruju kyčli, která mě bolí. V tom případě, řekla ospale, si ji mám promnout, nestačí poklepat. Mlčky jsem se ještě chvíli škrábal na boku. V mém vzpomínání na matku je mnoho smutku. Z šatny jsem vytáhl oblek staršího bratra, ustrojil se a zvolna se procházel mezi záhony květin v zahrádce za domem. Pro sebe jsem si notoval teskně laděnou píseň, vlastní improvizovanou skladbu, při níž se mi do očí draly slzy. Měl jsem v úmyslu hrát si v tomto úboru s pomocníkem z kanceláře, služba ho měla zavolat, jenže pořád nešel. Brnky brnk, drnky drnk, špičkou boty jsem přejížděl po tyčkách bambusového plotu v zahrádce – stále jsem na něj čekal, až mi nakonec došla trpělivost a s rukama zabořenýma do kapes kalhot jsem se dal do pláče. Plačícího mě tam objevila matka, bůhvíproč ze mě oblek stáhla a naplácala mi na zadek. Cítil jsem potupu, jako kdyby mě vláčeli prachem.

Velmi brzy jsem se začal zajímat o oblečení. Nestrpěl jsem, aby mi na rukávu košile scházel knoflík. Oblíbil jsem si bílé flanelové košile. I spodní košile pod kimono musely být s bílým límečkem a musely na krku vykukovat asi pět milimetrů, na to jsem prevelice dbal. O Svátku podzimního úplňku – patnáctého osmý podle lunárního kalendáře – přišly všechny děti ze vsi do školy

ve svátečních šatech. Každý rok jsem si v tento den oblékl kimono z vlněného flanelu se širokými hnědými pruhy a v úzkých školních chodbách jsem zkoušel cupitat drobnými ženskými krůčky. Šviháka jsem však dělal jen v ústraní, abych nevzbudil pozornost. Vždyť doma všichni říkali, že ze všech bratrů vypadám já zdaleka nejhuň a určitě by se mi vysmáli, kdyby se jim doneslo, jak se venku kasám. Takový chudinka. Naopak, dělal jsem, že mě oblečení nezajímá, a do jisté míry se mi, jak doufám, podařilo okolí oklamat. V očích kdekoho jsem patrně vypadal jako natvrdlý buran. Stávalo se, že jsem s bratry seděl u nízkého stolku a babička s matkou důkladně probíraly vady mé tváře. Bývaly to trapné chvílky. Přesto jsem věřil, že jsem pěkný mužský. Zašel jsem si do pokoje ke služebným a oklikou vyzvídal, který z nás bratrů je asi nejhezčí. Většina děvčat byla toho mínění, že na prvním místě je nejstarší bratr a hned po něm já. Zčervenal jsem, ale nebyl jsem úplně spokojený. Přál jsem si, aby řekly, že předčím i nejstaršího bratra.

Babička, to byl pro mne další kámen úrazu. Když se u nás ve vsi otevíralo divadlo a jako první vystupovala herecká společnost Džakusaburóova z Tokia, neminul den, aby mi ta podívaná neutekla. Protože divadlo dal postavit můj otec, dostal jsem pokaždé zdarma dobré místo. Přilítl jsem ze školy, převlékl se do měkkého kimona, k pásu jsem připnul tenký stříbrný řetízek, na jehož konci se houpala tužka, a uháněl jsem do divadla. Poprvé v životě jsem na vlastní oči viděl, co je to *kabuki*. Planul jsem vzrušením a co chvíli jsem uronil slzu i při sledování rozpustilých frašek *kjógenů*. Když potom herci

odjeli, vzal jsem mladšího bratra a další děti z příbuzenstva, vytvořili jsme divadelní soubor a zkoušeli hrát divadlo sami. Už dřív se mi podobná zábava líbila; třeba jsem svolal čeledíny a služebné a přednášel jim staré balady nebo promítal stereo-obrázky a filmy. Divadelní program jsem sestavil ze tří frašek, „Jelínek Horák“, „Holubičí příbytek“ a „Tanec Kappore“. V první jsem dal jevištní podobu úryvku z příběhu vybraného z nějakého časopisu pro mládež, kdy pan Jelínek Horák získává v čajovně na břehu potoka v Říčním údolí sluhu Pstružníka Bystřinu. „Račte, prosím, dovolit / skromně tu zmínit / jméno mé maličkosti / Jelínek Horák...“, byla to dřina převádět dlouhé věty do veršů o pěti a sedmi slabikách, jak si žádá divadlo *kabuki*. „Holubičí příbytek“ byla dvouaktovka, dramatizace jednoho zvlášť působivého místa z dlouhého románu, jež mě i při několikátém čtení vždy znovu dojímal k slzám. *Kappore* jsem se rozhodl zařadit do programu, protože je se zápalem tančili na závěr představení všichni herci Džakusaburóovy skupiny. Několik dní jsme nacvičovali, až nadešla chvíle, kdy jsme prostornou chodbu před knihovnou předělali na jeviště, připravili malou závěsnou oponu a nachystali všecko ostatní. Zařizovali jsme scénu už od oběda a nějak se stalo, že babička zavádila bradou o drát opony. „To mě tím drátem chcete uškrtit?“ vyspílala nám a řekla, ať toho zatraceného opičení po žebráckých komediantech necháme. Přesto jsme navečer sezvali asi deset lidí z naší čeledi a předvedli jim své divadlo. Při pomýšlení na babiččina slova jsem však na srdci ucítil velikou tíhu. Hrál jsem sice Jelínka Horáka i malého chlapce v „Holubičím příbytku“ a tančil

jsem s ostatními „Kappore“, ale úplně bez chuti, protože mi bylo nevýslovně smutno. Občas jsme si zahráli divadlo i později, „Zloděje dobytka“, „Legendu o talíři“ nebo „Dokonalou ctnost“, ale babička nám to pokaždé ztrpčila.

Neměl jsem babičku rád, přesto jí patří má vděčná vzpomínka za noci, kdy jsem nemohl spát. Trpěl jsem nespavostí už od třetí nebo čtvrté třídy, neusnul jsem třeba i do dvou nebo tří hodin v noci. Často jsem v lůžku plakal. Doma mi všichni radili, jakými nejrůznějšími prostředky lze přivolat spánek. Prý je například dobré lízat před spaním cukr nebo počítat tiky a taky hodin nebo zchladit nohy ve vodě. Také prý pomáhá spát na polštáři, pod nímž jsou rozprostřeny listy mimózy. Nic z toho se však příliš neosvědčilo. Byl jsem úzkostlivý, v duchu jsem si pořád dokola probíral všechno možné, každou maličkost jsem si bral k srdci a čím víc jich bylo, tím hůř se mi usínalo. Potají jsem si pohrával s tatínkovým cvikem a jedno sklo přitom vzalo zasvé. Trápilo mě to tak, že jsem nemohl spát několik nocí za sebou. V kalounkářství pár kroků od našeho domu prodávali v malém i tiskoviny. Jednou jsem si tam prohlížel obrázky na titulních listech časopisů pro ženy a nesmírně mě zaujal žlutý akvarel s mořskou pannou. Toužil jsem po něm tolik, že jsem se rozhodl jej ukrást. Ve vši tichosti jsem začal list vytrhávat, ale překvapil mě mladý majitel obchodu – „Osámku, Osámku!“ Hlučně jsem upustil časopisy na rohož, vyskočil a pelášil až domů. Něco jsem provedl, a tak jsem zase nemohl spát. Jindy jsem přemítal, že náš dům shoří a já nebudu mít kde spát. Jednou večer jsem se šel před spaním vyčurat a zjistil jsem, že

v úplně temné písárně, kam se vcházelo z chodby proti záchodu, si náš pomocník sám pro sebe promítá film. Obrázky veliké asi jako krabička od zápalek se mihotaly na posuvných dveřích. Bílý polární medvěd se vrhl z ledového útesu do moře... Nahlédl jsem dovnitř a bylo mi nepředstavitelně smutno při pomýšlení, jak asi tomu chlapci teď je. Srdce mi poplašeně tlouklo ještě poté, když jsem se uložil a přemýšlel o tom kousku filmu. Chvilí jsem uvažoval o pomocníkově osudu, pak mě přemohly starosti, velké starosti, co si počnu, jestli filmový pásek v promítacím stroji vzplane a vypukne obrovský požár. Té noci jsem nezamhouřil oko skoro až do rána. K podobným nocím se váže vděčná vzpomínka na babičku.

Zkrátka, služebná má povinnost uložit mě do postele. Večer kolem osmé hodiny se má natáhnout vedle mého lůžka a počkat, až usnu. Jenže já s ní mám soucit a začnu předstírat spánek, sotva si lehnu. Čekám, až se potichoučku vytratí, a současně si z celého srdce přeji, abych mohl usnout. Asi do deseti se v lůžku převracím z boku na bok, pak se dám do pláče a vzlykaje vstávám. V tuto hodinu už v domě všichni spí, vzhůru je jenom babička. Ona a starý noční hlídač sedí v kuchyni u velkého krbu zapuštěného v podlaze a povídají si. Jdu tam tak, jak jsem, v prošívaném kimonu, a zamračeně je poslouchám. Převážně pomlouvají lidi z vesnice. Jedné podzimní noci, už hodně pozdě, jsem zase natahoval uši při jejich tlumeném rozmlouvání, když k nám z dálky dolehl zvuk bubnu doprovázející procesí vesničanů s pochodněmi. Byl Svátek zaříkávání škodlivého hmyzu a já nezapomenu, jak při tom bubnování opanovala

moji mysl jediná představa – spousta lidí přece dosud nespí.

Vybavuji si tóny. Nejstarší bratr už studoval na vysoké škole v Tokiu a v létě, když býval doma na prázdninách, šířil na venkově osvětu. Uváděl ve známost novinky ze světa hudby a literatury. Sám studoval divadlo a jeho hra o jednom dějství „Tahanice“ měla po uveřejnění v oblastním časopise ohlas mezi mladými lidmi ve vsi. Hotovou hru přečetl bratr i početné skupině nás, mladších sourozenců. „My tomu nerozumíme,“ říkali všichni. Já jsem rozuměl. Dokonce jsem byl schopen pochopit i poezii kratičké věty po spuštění opony: „Ach, jaký temný večer.“ Dospěl jsem k názoru, že by se hra spíše než „Tahanice“ měla jmenovat „Bodláky“, a připsal jsem to drobným písmem na okraj bratrova proškrtaného rukopisu. Zřejmě si toho vůbec nevšiml. Hra byla uveřejněna beze změny, s původním názvem. Bratr měl poměrně velkou sbírku gramofonových desek. U příležitosti domácích oslav otec pravidelně zval několik umělkyní z velkého vzdáleného města. Vzpomínám si, jak mne, ani ne pětiletého chovaly, a zapamatoval jsem si i některé jejich písně a tance, třeba „Dávno, dávno, ach, dávno“ nebo „Příplouvá loď mandarinková ze země Kii“. Díky těmto zážitkům jsem už v dětství přilnul spíš k naší národní hudbě a dával jsem jí přednost před západní hudbou na bratrových deskách. Z bratrova pokoje ke mně jednou večer dolétla pěkná melodie, právě když jsem se uložil ke spánku. Zvedl jsem na polštáři hlavu a zaposlouchal se. Příští ráno jsem brzy vstal, šel rovnou do bratrova pokoje a vyzkoušel kdejakou desku